

převyprávějí děj, ani jen zápisy o přečtených autorech, knihách a počtech stran, aby měl učitel kontrolu nad pilností žáka v četbě. Děti se potřebují dozvědět a naučit, že to, co nad četbou táhne jejich hlavou a srdcem, co je napadá v souvislosti s jejich osobním životem, je to pravé, to, proč je četba na světě. Většinou potřebují, aby jim učitel modelově ukázal na svých vlastních záznamech o četbě a svém prožitku i myšlenkách nad ní, jak takový zápis může vypadat, jak je užitečné si poznamenat přesně, co jsme to vlastně četli (abychom mohli druhým knížku doporučit, nebo se k ní jednou za mnoho let vrátit). Také potřebují ujistění, že osobní záznamy jsou jen osobní, a že je nebudou nuceni nikomu ukazovat, pokud nebudou chtít – ani učiteli. Ten však smí kvůli práci ve třídě žádat, aby k některému předem určenému textu žáci pořídili zápis zveřejnitelný – upřímný, ale takový, který bude učitel smět vidět, a který bude žák ochoten dát číst třeba spolužákovi. Když žáci získají důvěru v užitečnost osobních záznamů z četby, vyvstane i jejich jiný přínos – přehled o tom, co všechno žák přečetl, jak se jeho čtenářství rozvíjí o nová témata, žánry a k vyšší náročnosti.

Ke čtení s porozuměním a ke čtenářství vedeme v hodinách výuky žáky zejména otázkami, které jim pomáhají ocenit docela určité části a složky textu. Jak hrdina vyřešil situaci? Souhlasíme s tím, co se stalo? A proč? Pokud rozdáme dětem i pracovní list, aby si do něj zapisovali během četby, dáváme jim podklad, o který se opřou v následujícím přemýšlení a ve vážném hovoru. Ježto porozumění textu spočívá mimo jiné také v tom, že žák spojí svou osobní zkušenost s tím, o čem se dočetl, ptáme se např. *"Jak byste se zachovali vy?" "Co byste poradili starému králi?"* apod. Metod, které dávají žákům příležitost urovnat si v hlavě předchozí a nové názory a zážitky, je celá řada. Můžeme děti naučit a pak zařazovat krátké (například osmiminutové) psaní o některé myšlence, která z textu plyne, či o nějakém dilematu, které se otevřelo. Kvůli rozvoji vyjadřování můžeme navázat na četbu i psaním krátké básničky, v níž žák vyjádří své pochopení myšlenky z textu, nebo kreslením obrázku, v němž žák vyjádří.

Aktivity při četbě informují učitele i samotného žáka dostatečně o tom, zda dával pozor a zda chápal, co čte. Čtení textu a psaní žákovských záznamů nemá skončit se zvoněním. V hodině by měl vyjít čas na to, že si žáci popovídají o něčem, co si vypsali či zapsali během četby, nebo že přetvoří text a navzájem si ho přečtou, že svá očekávání porovnají s tím, jak text dopadl.

Učitelova příprava na výuku

Učitel potřebuje předem dobře porozumět textu, který pro žáky chystá, aby jim umožnil do textu vstoupit a zapojit pozornost, citění a myšlenky. Přestože děti mívají potíže s pročitáním a předčítáním, učitel má vědět, co v textu bude povzbuzovat, vytvářet a udržovat jejich zájem o téma a o četbu a podporovat i jejich uspokojení z četby.

Nebývá vždy snadné, ani u klasické školní četby, mít předem v textu nalezeno, čím své čtenáře oslovuje. Učitel by si měl napsat do přípravy některou nosnou myšlenku, kterou nám text nabízí – ale nikoliv proto, aby ji žákům nadiktoval, nýbrž aby věděl, k čemu je aktivitami v hodině vede. Cenné bude to, na co budou přicházet žáci sami, když si učitel naplánuje aktivity pro fázi při četbě, jimiž jim pomůže opřít myšlenky o to, v textu stojí psáno. Učitel má být připraven, že žáci vždy znovu a nově přinesou své pochopení i u textů, ke kterým nám generace předchůdců zanechaly své interpretace literárních děl (například Sněhurky, Čapkových pohádek, a později třeba Švejka nebo Zbabělců). Výuka má dávat žákům příležitost, aby se pokusili dílu porozumět ze svého hlediska a s co největší oporou v textu. Takové porozumění pak mají porovnávat navzájem, ale i s interpretací, kterou jim nabízí tradice. Proto je velmi potřebné, aby učitel vybíral pro společnou četbu díla, která k dětem živě promlouvají. Teprve se sebedůvěrou, kterou žák získal četbou působivých knih pro děti, se může učit, jak s potěšením a jistou dávkou tolerance číst i díla „klasiků“ naší literatury. Bude se učit překonávat nezvyklost starobylého jazyka, reálií nebo způsobů prožívání postav. Učitel plánuje výuku, ve které má žák dojít k pochopení smyslu textu, ale zároveň se naučit procesu hledání významu, jeho ověřování, porovnávání mezi čtenáři. Nikoli jenom proto, aby se naučil číst literaturu, ale aby se učil rozumět sobě i světu. Učitelova příprava tedy zahrnuje i